

MAGALENA AKSAMIT, AGNIESZKA CZERNIAK

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Fundusz Rezerwy Demograficznej i Norweski Fundusz Emerytalny - ocena dotychczasowej działalności i perspektywy

The Demographic Reserve Fund and the Government Pension Fund of Norway – assessment of current activities and prospects

Streszczenie: W artykule przedstawiono i porównano Fundusz Rezerwy Demograficznej oraz Norweski Fundusz Emerytalny, a także opisano, jak będzie kształtować się ich przyszłość. Praca zawiera ocenę dotychczasowej działalności funduszy. Wnioski zostały opracowane na podstawie informacji dotyczących struktury demograficznej społeczeństwa, prowadzonej polityki inwestycyjnej, wysokości zgromadzonych środków oraz stopy zwrotu z inwestycji.

Summary: The article presents and compares the Demographic Reserve Fund and the Government Pension Fund of Norway, and also describes how they will shape in the future. The paper provides an assessment of current activities of funds. Conclusions are based on information about the demo-

graphic structure of society, investment policy, the amount of collected resources and the rate of return on investment.

Słowa kluczowe: emerytura, fundusz, demografia

Keywords: pension, fund, demography

1. Wprowadzenie

Planowanie gospodarki finansowej jest kluczowym elementem funkcjonowania państw na całym świecie. Ważne jest jednak koncentrowanie się nie tylko na objętych w budżecie projektach krótkoterminowych, ale także na projektach długoterminowych, stąd też w wielu krajach stworzone zostały specjalne fundusze, na których gromadzone są środki finansowe na przyszłość. Mają one stanowić zabezpieczenie finansowe dla starzejącego się społeczeństwa. Taki rodzaj oszczędzania zastosowały Polska oraz Norwegia.

Celem artykułu jest przedstawienie i porównanie dwóch funduszy: Funduszu Rezerwy Demograficznej oraz Norweskiego Funduszu Emerytalnego. W pracy w szczególności zwrócono uwagę na problemy, przed którymi stanęli zarządzający zgromadzonymi środkami. Realizację tego tematu umożliwiła analiza literatury, sprawozdań Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz ogólnodostępnych danych statystycznych opublikowanych przez Główny Urząd Statystyczny i norweskie Ministerstwo Finansów.

2. Charakterystyka funduszy

Niekorzystne prognozy demograficzne w drugiej połowie XX. w Polsce przyczyniły się do wprowadzenia reformy emerytalnej w 1999 r. W wyniku wyżu demograficznego, który miał miejsce po II wojnie światowej, a także spadającego wskaźnika urodzeń w latach

90., postanowiono zabezpieczyć przyszłość pokolenia urodzonego w latach 50., tworząc tzw. Fundusz Rezerwy Demograficznej (FRD)¹. Głównym celem utworzenia tej instytucji było zwiększenie bezpieczeństwa wypłaty świadczeń z ubezpieczenia emerytalnego. Środki pochodzące z Funduszu mają złagodzić skutki przewidywanego spadku liczby osób w wieku produkcyjnym w stosunku do liczby osób, pobierających świadczenie emerytalne². Zasady funkcjonowania i zarządzania środkami Funduszu uregulowano w ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Sam Fundusz powstał jednak dopiero w 2002 r. administrowany jest przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS).

Z kolei Norwegia jest państwem opierającym swoją gospodarkę w dużej mierze na przemyśle. W związku z tym, iż wpływy ze sprzedaży ropy naftowej stanowią od lat większość dochodów budżetowych tego kraju, rząd w oczekiwaniu na ewentualne spadki produkcji tego surowca utworzył specjalny fundusz majątkowy, nazywany funduszem naftowym lub emerytalnym. Powstał on w 1990 r. jako Rządowy Fundusz Naftowy, zaś w 2006 r. zmieniono jego nazwę na Globalny Rządowy Fundusz Emerytalny. W ten sposób zaznaczono, iż gromadzone oszczędności mają za zadanie ochronę przyszłości obywateli. Pieniądze z funduszu mają być finansowym zabezpieczeniem dla starzejącego się społeczeństwa i zapewnić wypłaty emerytur, gdy norweskie złoża ropy się wyczerpią³. Fundusz zarządzany jest przez Norweski Bank Inwestycyjny, choć formalnie jego właścicielem jest Ministerstwo Finansów, które w porozumieniu z bankiem zajmuje się określaniem strategii inwestycyjnej funduszu. Obecnie

---

¹ J. Adamska-Mieruszevska, *Funkcjonowanie Funduszu Rezerwy Demograficznej w Polsce na tle rozwiązań światowych*, „Zeszyty naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse. Rynki finansowe. Ubezpieczenia” 2015, nr 74, t. 2, s. 428.

² J. Ostaszewski, *Finanse*, Wyd. Difin, Warszawa 2013, s. 279.

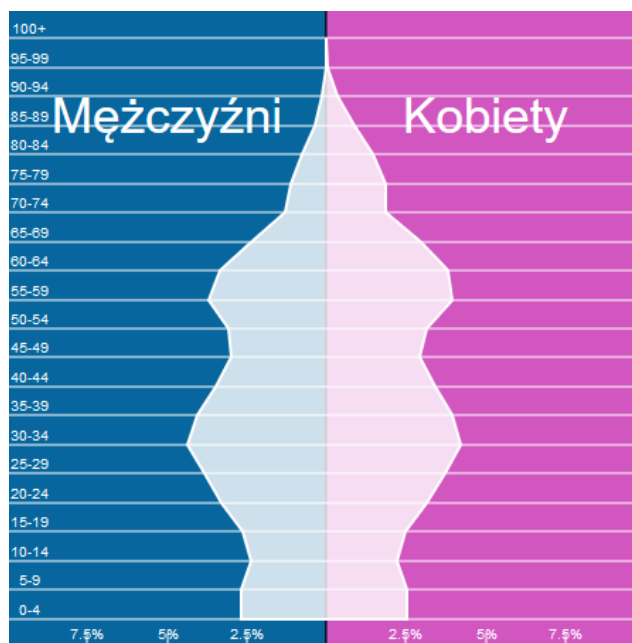
³ Norweski Bank Inwestycyjny, <https://www.nbim.no/no/fondet/om-oljefondet/> [dostęp: 22-01-2017].

wartość ulokowanych środków wynosi 826 mld USD, dzięki czemu jest on uznawany za największy tego typu fundusz na świecie.

3. Sytuacja demograficzna w Polsce i Norwegii

Sytuację demograficzną w Polsce dobrze opisuje piramida struktury wieku i płci (wykres 1).

Wykres 1. Piramida wieku i płci ludności w Polsce w 2015 r.

Źródło: Piramidy populacji świata, www.populationpyramid.net/pl/polska/2015/ [dostęp: 22-01-2017].

Piramida według wieku i płci ludności w Polsce coraz mniej przypomina piramidę, a coraz bardziej upodabnia się do kształtu wrzeciona. Jest to bardzo niepokojące zjawisko w kontekście przy-

szłych wypłat emerytur, ponieważ jak widać na wykresie 1, podstawa piramidy, a więc osoby w wieku 0-4 lata jest bardzo wąska – stanowiąc 5,2% populacji. Największy odsetek ludności w całej strukturze przypada na osoby w wieku 30-34 lata – 8,6%. Oznacza to, że z roku na rok wydłużać będzie się kolejka osób oczekujących na wypłatę emerytur, natomiast kolejka osób płacąca składki emerytalne będzie się sukcesywnie zmniejszać. Jak wynika z wyliczeń Głównego Urzędu Statystycznego, w 2015 r. w wieku produkcyjnym było 62,4% ludności (w 2010 r. 64,4%), przedprodukcyjnym 18,0% (w 2010 r. 18,8%), zaś w wieku poprodukcyjnym 19,6% (w 2010 r. 16,8%)⁴.

Z kolei piramida Norwegii (wykres 2) obrazuje bardziej wyrównaną strukturę płci i wieku, co jest korzystne z punktu widzenia przyszłości społeczeństwa. Ludność w wieku do 14 lat stanowi 18,0% społeczeństwa, natomiast osoby w przedziale wieku 15-24 lata – 12,8%. Najliczniejszą grupę tworzą Norwegowie w wieku 25-54 lata. Stanowią oni prawie 41,0% ogółu ludności. Z kolei osoby powyżej 55. roku życia stanowią 28,2% społeczeństwa, w tym 16,5% to emeryci. Mediana wieku mieszkańca Norwegii wynosi 38,4 lat⁵, dla porównania w Polsce wynosi ona 39,8 lat⁶.

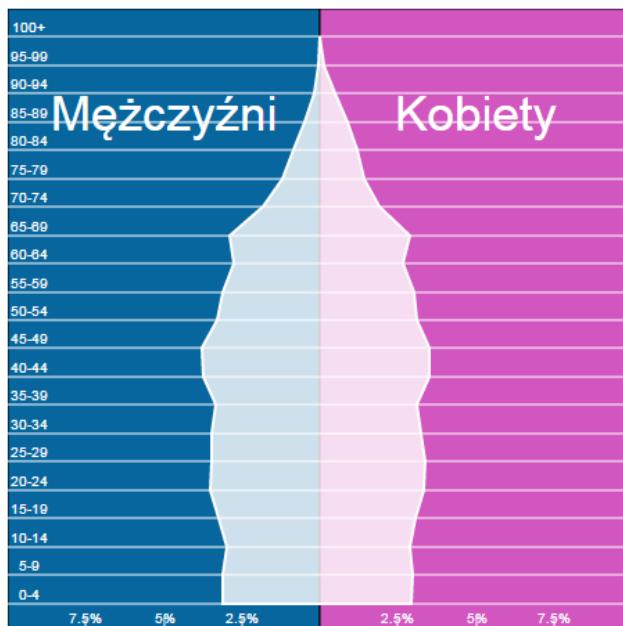
---

⁴Rynek Seniora, http://www.rynekseniora.pl/polityka_senioralna/104/gus_rosnie_liczba_osob_w_wieku_poprodukcyjnym,5650.html [dostęp: 29-06-2017].

⁵ Portal Norwegia1.pl, <http://norwegia1.pl/ludnosc-norwegii.html> [dostęp: 28-06-2017].

⁶ Główny Urząd Statystyczny, *Rocznik Demograficzny*, Warszawa 2016, s. 160, <https://danepubliczne.gov.pl/dataset/cc5ee1c0-c65f-4b14-bf08-12c58864c77d/resource/237205d0-52af-41f9-9dc5-6a7e604601bc/download/rocznikdemograficzny2016.pdf> [dostęp: 28-06-2017].

Wykres 2. Piramida płci i wieku ludności w Norwegii w 2015 r.

Źródło: Piramidy populacji świata, <https://populationpyramid.net/pl/norwegia/2015/> [dostęp: 22-01-2017].

Przedstawione dane ukazują, iż Norwegię zamieszkuje nie-liczne, ale młode społeczeństwo, co ma szczególny wpływ na stabilność społeczną i polityczną, a także na rozwój gospodarczy tego kraju.

4. Polityka inwestycyjna funduszy

Podstawą prognozy, na której opiera się gospodarka finansowa Funduszu Rezerwy Demograficznej, są przede wszystkim założenia dotyczące płodności, umieralności, wzrostu gospodarczego, migracji, stopy bezrobocia czy wskaźniki waloryzacji składek i świad-

czeń wypłacanych z ubezpieczeń społecznych⁷. Głównym celem lokacji środków FRD jest maksymalizacja zysku w celu osiągnięcia bezpieczeństwa wypłaty świadczeń po 2020 r. Środki zgromadzone w Funduszu muszą być lokowane według ściśle określonych reguł. Ustawa ogranicza zarządzających środkami do lokowania funduszy wyłącznie w kraju oraz tylko w takie produkty finansowe jak:

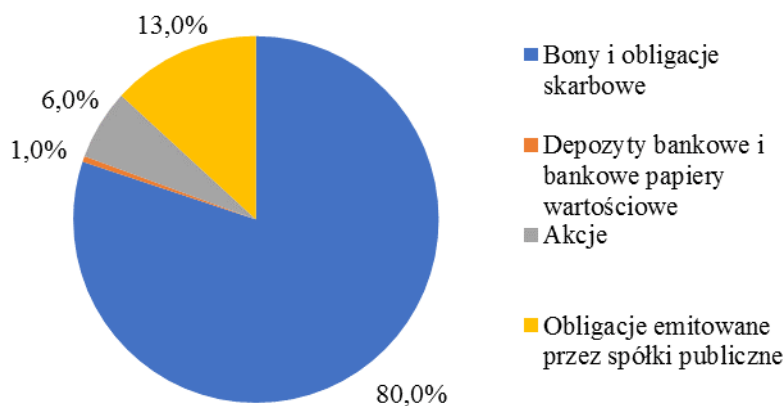
- bony, obligacje skarbowe i inne papiery wartościowe Skarbu Państwa;
- papiery wartościowe emitowane przez gminy, związki gmin i miasto stołeczne Warszawa;
- dłużne papiery wartościowe gwarantowane przez Skarb Państwa;
- akcje i obligacje zdematerializowane zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi;
- obligacje emitowane przez spółki publiczne w rozumieniu ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych⁸.

---

⁷ Art. 60 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o ubezpieczeniach społecznych, Dz. U. 1998 nr 137 poz. 887.

⁸ Art. 65 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o ubezpieczeniach społecznych, op. cit.

Wykres 3. Struktura ulokowanych środków Funduszu Rezerwy Demograficznej w 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Zakład Ubezpieczeń Społecznych, *Sprawozdanie z działalności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych za 2015 rok*, Warszawa 2016;

http://www.zus.pl/bip/pliki/Sprawozdanie%20z%20dzia%C5%82alno%C5%9Bci%20ZUS%20za%202015%20r._BIP.pdf [dostęp: 22-01-2017].

Struktura ulokowanych środków w 2015 r. potwierdza założenia zawarte w ustawie. Zarządzający w celu zagwarantowania bezpieczeństwa wypłaty świadczeń, lokują aktywa tylko w najbezpieczniejsze instrumenty, do których należą bony i obligacje skarbowe (wykres 3). Akcje, a więc instrument bardziej rentowny, lecz mniej bezpieczny, stanowi zaledwie 1,0% środków FRD.

Aby omówić politykę inwestycyjną Funduszu Norweskiego, należy zaznaczyć, że w jego ramach można wyróżnić fundusz emerytalny i fundusz globalny. Oba fundusze są w pełni zintegrowane z budżetem państwa i zarządzane zgodnie z zasadami ustalonymi przez norweskie Ministerstwo Finansów. Pierwszy z nich – fundusz emery-

talny – to fundusz inwestujący środki na rynkach lokalnych: w Norwegii, Szwecji, Danii i Finlandii. Jest on zarządzany przez Narodowy Fundusz Ubezpieczeń Społecznych. Zgromadzone w nim środki są ponad dwudziestokrotnie niższe niż aktywa funduszu globalnego⁹. Natomiast fundusz globalny to największy inwestor międzynarodowy. Obecnie inwestuje on w 9050 spółek w 78 krajach¹⁰. Największą rolę w jego portfelu inwestycyjnym odgrywają akcje. Fundusz posiada udziały w takich globalnych firmach jak: Nestle, Shell, Novartis i Apple. Ok. 36,0% środków inwestowane jest w obligacje, a zaledwie 3,0% w nieruchomości – przede wszystkim w lokale w Niemczech, Francji oraz Wielkiej Brytanii i Stanach Zjednoczonych¹¹. Szczegółowe dane przedstawiono na wykresie 4.

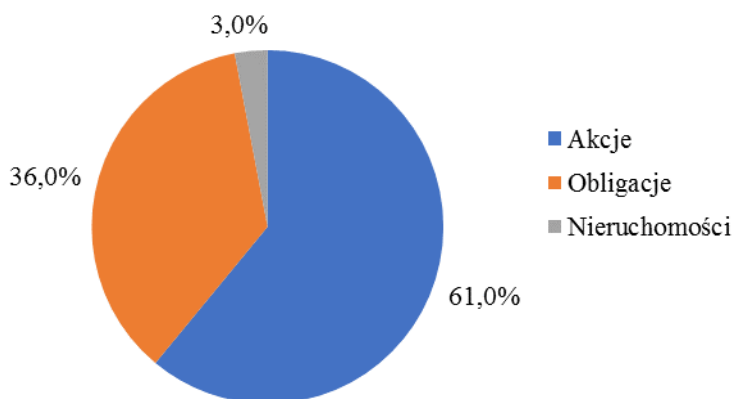
---

⁹ Obserwator Finansowy, <https://www.obserwatorfinansowy.pl/forma/rotator/majatek-z-paliw-trzeba-zainwestowac-nie-wydac/> [dostęp: 23-01-2017].

¹⁰ Norweski Bank Inwestycyjny, <https://www.nbim.no/no/fondet/> [dostęp: 23-01-2017].

¹¹ Obserwator Finansowy, <https://www.obserwatorfinansowy.pl/tematyka/makroekonomia/norweski-panstwowy-fundusz-inwestycyjny-rozwaza-zmiane-strategii/> [dostęp: 23-01-2017].

Wykres 4. Struktura portfela inwestycyjnego funduszu globalnego w 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Norweski Bank Inwestycyjny, <https://www.nbim.no/fondet/markedsverdi/> [dostęp: 23-01-2017].

Fundusz inwestuje głównie w rynki rozwinięte – 45,0% inwestycji przypada na rynek europejski, a 35,0% inwestycji realizowanych jest w Ameryce Północnej. W Azji i Australii inwestowanych jest 16,5% środków, natomiast 3,5% trafia na pozostałe kontynenty¹². Perspektywa lokowania pieniędzy jest długoterminowa. Fundusz nie podejmuje wysoce ryzykownych inwestycji, jednak nie oznacza to, że wyniki finansowe są niezadowolające. Wręcz przeciwnie. Wielkość jego portfela z roku na rok jest coraz większa. Obecnie wynosi ona 7,426 bln koron norweskich. Jej niewielki spadek o 9,0% odnotowano w 2009 r. w związku z globalnym kryzysem finansowym oraz na początku 2016 r., co spowodowane było spadkiem cen ropy naftowej i gazu na światowym rynku.

---

¹² Ambasada Norwegii w Warszawie, http://www.amb-norwegia.pl/news_and_events/komunikaty/Norweski-fundusz-naftowy-najwikszy-na-wiecie-/#.WEPqSPnhDIW [dostęp: 23-01-2017].

5. Struktura przychodów funduszy i stopy zwrotu

Fundusz Rezerwy Demograficznej tworzony jest ze środków pozostających w funduszu emerytalnym na koniec każdego roku kalendarzowego, pomniejszonych o kwotę niezbędną do wypłaty świadczeń w pierwszym miesiącu kolejnego roku kalendarzowego¹³. Fundusz zasilany jest także m.in. przez:

- część składki emerytalnej;
- środki z prywatyzacji mienia Skarbu Państwa w wysokości 40,0% przychodów z ogólnej kwoty brutto, pomniejszonej o kwoty obowiązkowych odpisów na Fundusz Reprywatyzacji¹⁴;
- przychody od środków FRD¹⁵.

Strukturę przychodów z tytułu części składki emerytalnej i prywatyzacji oraz wysokość wypłat z funduszu przedstawia wykres 5.

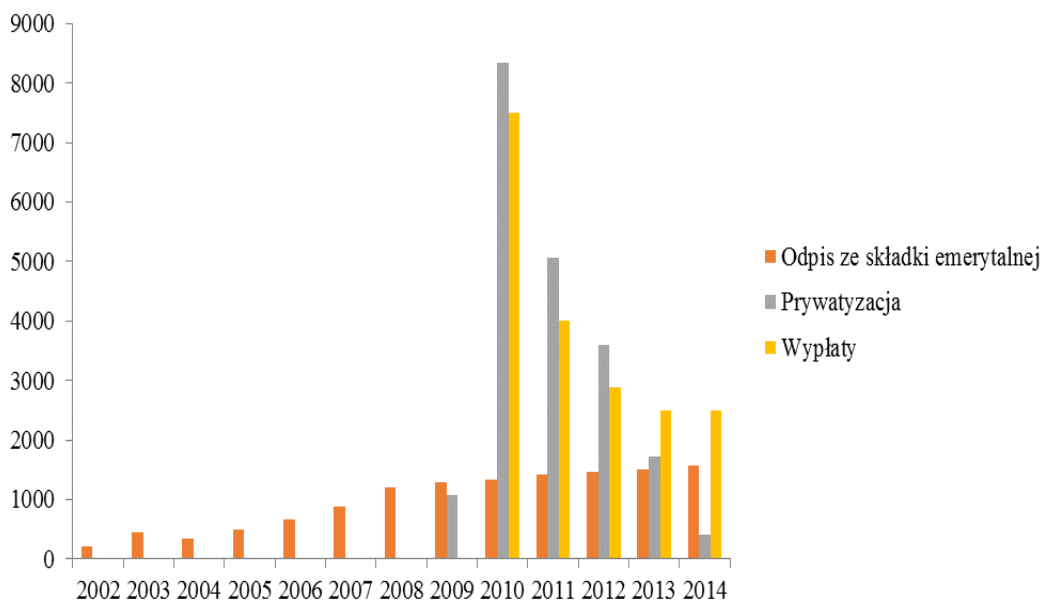
---

¹³ Art. 58 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, op. cit.

¹⁴ Art. 56 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji, Dz. U. 1996 nr 118 poz. 561.

¹⁵ Art. 58 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, op. cit.

Wykres 5. Przychody FRD z tytułu odpisu ze składki emerytalnej i środków przekazanych z prywatyzacji mienia Skarbu Państwa oraz wypłaty w latach 2002-2014 (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Bilansu FRD z lat 2002-2014, www.zus.pl [dostęp: 23-01-2017].

Mimo iż Fundusz powinien być zasilany ze środków pozostających na rachunku funduszu emerytalnego na koniec każdego roku, a także z innych źródeł, od początku istnienia FRD wpłaty z powyższych tytułów nie miały miejsca. Z wykresu 5 można wywnioskować, iż dopiero w 2010 r. Fundusz został zasilony środkami pochodzącymi z prywatyzacji mienia Skarbu Państwa. Nie wynika to z faktu, iż na przestrzeni lat 2002-2009 nie miała miejsca prywatyzacja, tylko z faktu iż Skarb Państwa wykorzystywał te środki na inne cele, bo-

wiem w tym czasie sprywatyzowano ok. 600 spółek¹⁶. Warto również zwrócić uwagę na wartość wypłacanych środków od roku 2010. Biorąc pod uwagę cel, na jaki został stworzony FRD, niepokojące jest to, iż wypłaty środków nastąpiły już w roku 2010, aby pokryć deficyt FUS. Pierwotnie FRD powinien zaspokoić potrzeby emerytalne po 2020 r., tymczasem od momentu kiedy możliwe jest udzielanie nieoprocentowanych pożyczek FUS, a więc od 2009 r. pod uwagę bierze się tylko bieżące potrzeby¹⁷.

Pomimo dość restrykcyjnych zasad dotyczącej lokowania środków, można stwierdzić, iż zarządzający środkami dobrze radzą sobie na rynku finansowym. To zjawisko najlepiej obrazują stopy zwrotu FRD. Od 2002 do 2011 r. stopa zwrotu z posiadanych aktywów wyniosła 95,5%¹⁸. Pod koniec 2013 r. FRD zanotował stopę zwrotu na poziomie 3,0%, chociaż Otwarte Fundusze Emerytalne powiększyły środki o ponad 7,0%. Powodem tej różnicy jest różna struktura portfela inwestycyjnego. W związku z tym, iż FRD ma na celu bezpieczne zwiększanie środków w długim horyzoncie czasowym, 85,0% wartości portfela stanowią obligacje Skarbu Państwa¹⁹.

Z kolei do Funduszu Norweskiego zgodnie z regułą budżetową trafiają „pieniądze odprowadzane z tytułu podatków od wydobycia węgłowodorów i od dochodów spółki Statoil, w której udziały ma

---

¹⁶ Patrz szerzej: Raport GUS, *Prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych w 2011 r.*, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/prywatyzacja-przedsiębiorstw-państwowych-w-2011-r-,18,9.html> [dostęp: 23-01-2017].

¹⁷ J. Rutecka, *Fundusz Rezerwy Demograficznej – analiza działalności oraz konsekwencje przedterminowego wykorzystania aktywów*, „Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społecznego Studia i Prace” 2013, nr 3, s. 114.

¹⁸ Zakład Ubezpieczeń Społecznych, <http://www.zus.pl/default.asp?p=1&id=1&idk=1893> [dostęp: 23-01-2017].

¹⁹ Rzeczpospolita, <http://www.rp.pl/artykul/1084770-Rezerwa-Demograficzna-krojona-jak-drugi-filar.html#ap-3> (2). [dostęp: 23-01-2017].

Skarb Państwa, oraz środki uzyskane w wyniku bezpośredniego zaangażowania Skarbu Państwa w branżę naftową i gazową”²⁰. Część tych pieniędzy wykorzystywana jest co roku na wydatki budżetowe na podstawie zasady, która stanowi, że rząd może użyć na finansowanie programów polityki redystrybucyjnej i utrzymanie wysokiej jakości usług publicznych do 4,0% prognozowanej wartości funduszu pod koniec roku.

Stopy zwrotu z funduszu na przestrzeni lat jego funkcjonowania zmieniały swoją wartość, choć jasno wskazują, że prowadzona polityka inwestycyjna przynosi pozytywne rezultaty. Wyniki finansowe Funduszu Norweskiego wynikają głównie z inwestycji w akcje. To właśnie one szczególnie kształtują wskaźnik zwrotu. Należy tutaj wspomnieć, że najniższą jego wartość zanotowano w 2011 r. Wynikało to ze zmienności na rynku akcji. Za złe wyniki odpowiedzialne były w dużej mierze inwestycje w towary giełdowe, głównie za sprawą spadków na giełdach europejskich, na których fundusz ulokował połowę swoich środków. Ponadto na uwagę zasługuje rok 2013., kiedy to stopa zwrotu z funduszu wyniosła 16,0%. Zysk z akcji wyniósł wówczas 26,3%, a z obligacji 0,1%. Jego niska wartość wynikała z kryzysu wywołanego przez zadłużenie publiczne państw strefy euro. Ogólnie rzecz biorąc, według szacunków norweskiego Ministerstwa Finansów fundusz wypracował średnią w wysokości 5,6%²¹.

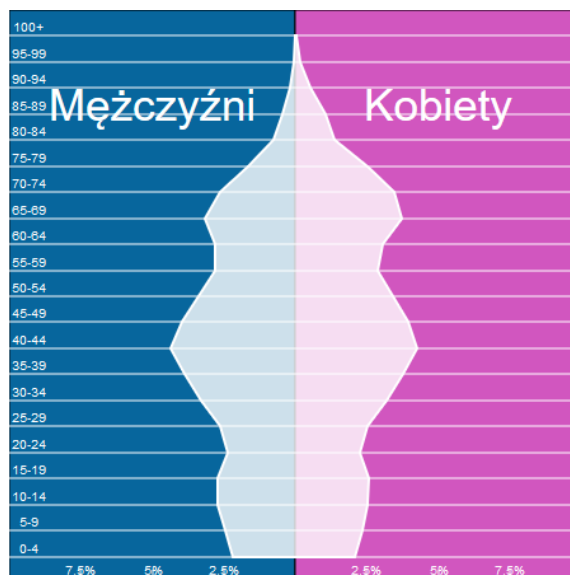
²⁰ Obserwator Finansowy, <https://www.obserwatorfinansowy.pl/tematyka/makroekonomia/norweski-panstwowy-fundusz-inwestycyjny-rozwaza-zmiane-strategii/> [dostęp: 23-01-2017].

²¹ Norweskie Ministerstwo Finansów, *The Management of the Government Pension Fund in 2015*, s. 99, <https://www.regjeringen.no/contentassets/377869abd5374e33af6cddb4eb85fab8/engb/pdfs/stm201520160023000engpdfs.pdf> [dostęp: 24-01-2017].

6. Przyszłość funduszy

Aby odpowiedzieć na pytanie, jak będzie kształtować się przyszłość FRD, należy odpowiedzieć na pytanie, jak będzie kształtować się struktura demograficzna ludności w Polsce w przyszłości. Wykres 6 przedstawia prognozę demograficzną w Polsce na 2025 rok.

Wykres 6. Prognozowana piramida wieku i płci ludności w Polsce na 2025 r.

Źródło: Piramidy populacji świata, www.populationpyramid.net/pl/Polska/2025/ [dostęp: 24-01-2017].

Niekorzystne prognozy demograficzne wskazują, iż Polska nie będzie dysponować wystarczającą wielkością siły roboczej, która odprowadzałaby składki na ubezpieczenie emerytalne. Zwiększy się natomiast liczba osób, które to świadczenie powinny otrzymywać. Mimo zachęt ze strony rządu, m. in. w postaci Programu Rodzina

500+, współczynnik dzietności wzrośnie tylko z poziomu 1,4 w 2015 r. do 1,6 w 2025 r. Wielu ekonomistów uważa, iż taki sposób zarządzania Funduszem jak dotychczas doprowadzi do likwidacji FRD. Z drugiej strony zapowiedzi obecnego ministra rozwoju i finansów – Mateusza Morawieckiego, mogą napajać optymizmem. W Programie Budowy Kapitału Ministerstwa Rozwoju zapowiedziano, iż 25,0% aktywów OFE (35 mld płynnych aktywów innych niż polskie akcje) zostanie przekazane w trybie ustawy do FRD w celu wzmocnienia buforu finansowego systemu ubezpieczeniowego²². Analizując jednak dotychczasową politykę wypłat środków z FRD, można spodziewać się iż przekazanie środków nastąpi tylko na chwile, po czym zostaną przetransferowane do FUS²³. Najbardziej jednak niepokoi fakt, że środki obecnie zgromadzone w Funduszu, a więc niecałe 20 mld zł, wystarczą na wypłatę świadczeń przez zaledwie 2 miesiące. Można zatem przypuszczać, iż Fundusz Rezerwy Demograficznej nie zrealizuje swojego podstawowego celu i nie zagwarantuje bezpieczeństwa wypłaty środków po 2020 r.

Sytuacja Funduszu Norweskiego kształtuje się inaczej. Prognozy demograficzne opiewają optymizmem, bowiem w ciągu najbliższych dziesięciu lat współczynnik dzietności ma przyjmować wartości wyższe od obecnych, co korzystnie wpłynie na stabilność społeczną. Norwegia będzie jednak musiała zmierzyć się z trwającym kryzysem naftowym. W związku ze spadającymi cenami ropy i gazu, w styczniu 2016 r. rząd norweski po raz pierwszy w historii sięgnął po środki ulokowane w funduszu naftowym. 781 mln USD zostało przeznaczone na wydatki socjalne. Uruchomienie tych pieniędzy było ruchem bezprecedensowym. Jak dotąd żaden minister finansów nie zdecydował się sięgnąć do rezerw. W porównaniu ze zgromadzoną na funduszu kwotą wydatki te wydają się być niewielkie, więc nie

---

²² Patrz szerzej: Ministerstwo Rozwoju, Strategia Odpowiedzialnego Rozwoju - Program budowy kapitału.

²³ J. Rutecka, op. cit., s. 118.

uszczuplają zanadto norweskich rezerw²⁴. Z drugiej jednak strony gospodarka Norwegii musi uporać się z innymi problemami. Skutki krachu naftowego zaczyna odczuwać nie tylko branża wydobywcza, w której zatrudnionych jest około 250 tys. osób, ale i dostawcy usług i sprzętu. Kryzys odczuwa także sektor bankowy. Zwolnienia i cięcia w branży paliwowej, które dotknęły także krajowego Statoil, to również mniejszy przepływ finansowy oraz spadek wysokości aktywów w bankach. Wskaźnik bezrobocia tego kraju wynosi obecnie 4,8%²⁵. Co prawda nadal należy do najniższych w Europie, ale rosnąca tendencja niepokoi analityków. Zwłaszcza, że to najwyższy wskaźnik dla tego kraju od co najmniej 12 lat. Dodatkowo Norwegia musi zmierzyć się z rosnącą liczbą migrantów, którym państwo wypłaca specjalne świadczenia. W związku z trudną sytuacją w kraju mają one ulec zmniejszeniu o ok. 20,0%²⁶.

Znacznym problemem Norwegów jest wyczerpywanie się złóż surowców. W 2015 r. koncerny wydobywcze z nowego odwiertu uzyskały mniej niż 5 mln baryłek ropy i gazu, czyli najmniej od 2006 r. Średnia dla minionych 25 lat wynosi ok. 27 mln baryłek rocznie²⁷. Spadek wydobycia wynika w dużej mierze z wyczerpujących się złóż surowców w basenie Morza Północnego. Kurcząca się zasoby skłaniają największe koncerny, czyli Statoil i Lundin Petroleum, do poszukiwań ropy na nowych obszarach Arktyki graniczących z wodami należącymi do Rosji. Norweski rząd rozdaje więc koncesje poszukiwawcze w rejonie Morza Barentsa. Eksperci szacują, że w tym

---

²⁴ Money, <http://www.money.pl/gospodarka/wiadomosci/arttykul/norwegia-pierwszy-raz-w-historii-siega-do,161,0,2034337.html> [dostęp: 24-01-2017].

²⁵ Trading Economics, <http://www.tradingeconomics.com/norway/unemployment-rate> [dostęp: 24-01-2017].

²⁶ Bankier, <http://www.bankier.pl/wiadomosc/Norwegia-siega-do-rezerw-z-ropy-by-zmierzyc-sie-z-naplywem-migrantow-3432861.html> [dostęp: 24-01-2017].

²⁷ Forsal, <http://forsal.pl/arttykuly/930959,tania-ropa-norwegia-ma-jeszcze-wiekszy-problem-zloza-surowca-sie-wyczerpuja.html> [dostęp: 24-01-2017].

obszarze może znajdować się połowa nieodkrytych zasobów ropy i gazu Norwegii.

7. Podsumowanie

W Polsce jednym z bardziej znaczących form zabezpieczenia przyszłości mieszkańców jest Fundusz Rezerwy Demograficznej. Jego celem jest zagwarantowanie wypłaty emerytur po 2020 r., w związku z pogarszającymi się prognozami dotyczącymi struktury demograficznej. Niestety coraz mniej gospodarstw domowych decyduje się na powiększenie rodziny, co ma odzwierciedlenie w rosnącej liczbie osób starszych w stosunku do siły roboczej. W odniesieniu do gwarancji wypłaty emerytur nie jest to dobre zjawisko, bowiem maleje odsetek siły roboczej, która warunkuje wielkość środków zgromadzonych na wypłatę świadczeń (liczba osób aktywnych zawodowo w I kwartale 2017 r. wynosiła 17 207 tys., czyli była mniejsza o 75 tys. (0,4%) w stosunku do IV kwartału 2016 r., mniejsza o 619 tys. od I kwartału 2010 r. (3,6%) i mniejsza o 7 tys. od I kwartału 1999 r. (pół promila))²⁸. Obecny rząd zdecydował się zachęcić Polaków do powiększania rodziny za pomocą Programu 500+. Jednak dotychczasowa działalność FRD oraz prognozy dotyczące programu nie są zbyt optymistyczne, w związku z tym gwarancję wypłaty emerytur powinno zabezpieczyć się w inny sposób.

Norwegia z kolei swój fundusz oparła na wpływach ze sprzedaży ropy naftowej. Choć prognozy demograficzne opiewają optymizmem, kraj ten boryka się z innymi problemami. Spadające ceny i wyczerpujące się złoża „czarnego złota” pogarszają jego sytuację ekonomiczną. Rząd norweski, mimo że od lat odkłada oszczędności na funduszu naftowym, w 2016 r. zmuszony był do skorzystania ze zgromadzonych środków. Kryzys naftowy przyszedł wcześniej niż się spodziewano i obecnie szacuje się, że może on potrwać kilka najbliższych

---

²⁸ Rynek pracy, <http://rynekpracy.org/x/934435.html> [dostęp: 29-06-2017].

lat. Prognozy Ministerstwa Finansów wykazują, że jeśli ceny „czarnego złota” utrzymają się na obecnym poziomie, Norwegia może stracić nawet dwie trzecie swojego majątku. Pytanie tylko, czy rząd norweski zdecyduje się sięgnąć dalej do rezerw czy może zgodnie z przewidywaniami sytuację kraju uratują nowe odwierty wydobywcze na Morzu Barentsa.

Bibliografia

1. Adamska-Mieruszewska J., *Funkcjonowanie Funduszu Rezerwy Demograficznej w Polsce na tle rozwiązań światowych*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse. Rynki finansowe. Ubezpieczenia” 2015, nr 74, t. 2.
2. Ambasada Norwegii w Warszawie, www.amb-norwegia.pl.
3. Bankier, www.bankier.pl.
4. Dane Publiczne, www.danepubliczne.gov.pl.
5. Forsal, www.forsal.pl.
6. Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl.
7. Money, www.money.pl.
8. Norweski Bank Inwestycyjny, www.nbim.no.
9. Norweskie Ministerstwo Finansów, www.regjeringen.no.
10. Obserwator Finansowy, www.obserwatorfinansowy.pl.
11. Ostaszewski J., *Finanse*, Wyd. Difin, Warszawa 2013.
12. Piramidy populacji świata, www.populationpyramid.net/pl.
13. Portal Norwegia1.pl, <http://norwegia1.pl>.
14. Rutecka J., *Fundusz Rezerwy Demograficznej – analiza działalności oraz konsekwencje przedterminowego wykorzystania aktywów*, „Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społecznego Studia i Prace” 2013, nr 3.
15. Rynek pracy, <http://rynekpracy.org.pl>.
16. Rynek Seniora, <http://www.rynekseniora.pl>.
17. Rzeczpospolita, www.rp.pl.
18. Trading Economics, www.tradingeconomics.com.
19. Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o ubezpieczeniach społecznych, Dz. U. 1998 nr 137 poz. 887.
20. Ustawa z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji, Dz. U. 1996 nr 118 poz. 561.
21. Zakład Ubezpieczeń Społecznych, www.zus.pl.

